
Olsztyn, Toruń, 2011

Podróże po Imperium Liczb

12. Wielomiany

Andrzej Nowicki

<http://www.mat.uni.torun.pl/~anow>

Ostatnia aktualizacja: 31 maja 2013

Wstęp	1
1 Trójmiany kwadratowe	5
1.1 Trójmiany kwadratowe i pierwiastki	5
1.2 Złożenia i iteracje trójmianów kwadratowych	9
1.3 Równania typu $f(x) = g(x)$ dla trójmianów	10
1.4 Trójmiany o współczynnikach całkowitych i zbiór wartości	11
1.5 Dodatkowe fakty i zadania o trójmianach kwadratowych	12
2 Pierwiastki wielomianów	13
2.1 Pierwiastki wielomianów trzeciego stopnia	13
2.2 Pierwiastki wielomianów czwartego stopnia	18
2.3 Pierwiastki wielomianów piątego stopnia	20
2.4 Pierwiastki wielomianów szóstego stopnia	21
2.5 Współczynniki całkowite i pierwiastki całkowite	22
2.6 Współczynniki całkowite i pierwiastki wymierne	24
2.7 Wielomiany z wszystkimi pierwiastkami rzeczywistymi	24
2.8 Wielomiany bez pierwiastków rzeczywistych.	27
2.9 Wielomiany z $Z[x]$ mające pierwiastki w każdym Z_m	28
2.10 Pierwiastki rzeczywiste i przedziały	29
2.11 Dodatnie pierwiastki rzeczywiste	29
2.12 Pierwiastki i pochodna	30
2.13 Pierwiastki zespolone	30
2.14 Różne fakty i zadania o pierwiastkach wielomianów	31
3 Relacja podzielności dla wielomianów jednej zmiennej	33
3.1 Reszta z dzielenia wielomianów	33
3.2 Rozkładalność nad Z i nad Q	34
3.3 Kryterium Eisensteina	39
3.4 Wielomiany Eisensteina	40
3.5 Inne kryteria nierozkładalności	42
3.6 Wielomiany $a(x - a_1)(x - a_2) \cdots (x - a_n) \pm 1$	42
3.7 Wielomiany $a(x - a_1)(x - a_2) \cdots (x - a_n) + k$	44
3.8 Wielomiany $(x - a_1)^2(x - a_2)^2 \cdots (x - a_n)^2 + 1$	45
3.9 Wielomiany $1 + \frac{a_1}{1!}x^1 + \frac{a_2}{2!}x^2 + \cdots + \frac{a_n}{n!}x^n$	46
3.10 Przykłady pewnych wielomianów	46
3.11 Podzielność i rozkład na czynniki w $R[x]$	49
3.12 Podzielność i wielomiany nierozkładalne nad Z_m	50
3.13 Dodatkowe fakty i zadania	52

4	Wielomiany jednej zmiennej z małymi współczynnikami	53
4.1	Rozkłady wielomianów zero-jedynkowych	53
4.2	Nierozkładalne wielomiany zero-jedynkowe	55
4.3	Rozkłady wielomianów o współczynnikach -1, 0, 1	56
4.4	Nierozkładalne wielomiany o współczynnikach -1, 0 i 1	58
4.5	Rozkłady wielomianów o współczynnikach 0, 1, 2	59
4.6	Nierozkładalne wielomiany o współczynnikach 0, 1 i 2	61
5	Rozkładalność i co najmniej dwie zmienne	63
5.1	Wielomiany nierozkładalne dwóch zmiennych	63
5.2	Jednorodne wielomiany zero-jedynkowe w $Z[x,y]$	65
5.3	Wielomiany postaci $(x + y)^n \pm x^n \pm y^n$	66
5.4	Rozkłady dla trzech zmiennych	67
6	Wartości, obrazy i przeciwobrazy funkcji wielomianowych	69
6.1	Przeciwobrazy względem wielomianów	69
6.2	Przeciwobrazy zbioru $\{\pm 1\}$	70
6.3	Obrazy względem wielomianów	71
6.4	Równości typu $f(a) = b$	72
6.5	Wartości wielomianów i cyfry	77
6.6	Suma kwadratów współczynników wielomianu	77
6.7	Wielomiany o współczynnikach zespolonych	78
6.8	Różne fakty i zadania z wielomianami	80
7	Funkcje wymierne	83
7.1	Ułamki właściwe	83
7.2	Ułamki proste	87
7.3	Twierdzenie Abela	89
7.4	Funkcje wymierne i jedna zmienna	91
7.5	Funkcje wymierne i co najmniej dwie zmienne	93
7.6	Wielkie twierdzenie Fermata dla wielomianów	93
8	Wielomiany specjalnego typu	97
8.1	Wielomiany binomialne	97
8.2	Wielomiany nieujemne jednej zmiennej	98
8.3	Wielomiany jednej zmiennej o nieujemnych współczynnikach	101
8.4	Wielomiany nieujemne dwóch zmiennych	102
8.5	Wielomiany nieujemne wielu zmiennych	104
8.6	Wielomiany przemienne	105
8.7	Wielomiany symetryczne i antysymetryczne	110
8.8	Liczby z zerową sumą	112
8.9	Wielomiany $1 + x + x^2 + \dots + x^{n-1}$	114
9	Wielomiany Czebyszewa	117
9.1	Przykłady	117
9.2	Własności wielomianów T_n	118
9.3	Własności wielomianów C_n	120
9.4	Własności wielomianów U_n	121
9.5	Wielomiany Czebyszewa i pochodna	122
9.6	Różne fakty o wielomianach Czebyszewa	123
9.7	Rekurencja $f_{n+2} = xf_{n+1} - f_n$	124

10 Wielomianowe ciągi rekurencyjne	125
10.1 Wielomiany Fibonacciego	125
10.2 Wielomiany Lucasa	128
10.3 Uogólnione wielomiany Fibonacciego i Lucasa	129
10.4 Wielomiany Hermite'a	129
10.5 Inne wielomianowe ciągi rekurencyjne	130
11 Pierwiastki z jedynki i macierze cykliczne	133
11.1 Zespólone pierwiastki z jedynki	133
11.2 Pierwotne pierwiastki z jedynki	133
11.3 Macierze cykliczne	137
11.4 Własności macierzy cyklicznych	138
11.5 Wyznacznik macierzy cyklicznej	140
12 Wielomiany cyklotomiczne	143
12.1 Definicja i przykłady	143
12.2 Początkowe własności wielomianów cyklotomicznych	144
12.3 Nierozkładalność wielomianów cyklotomicznych	146
12.4 Następne własności wielomianów cyklotomicznych	147
12.5 Wielomiany cyklotomiczne i nierówności	151
12.6 Wielomiany cyklotomiczne nad ciałami	152
12.7 Wielomiany $\Psi_n(x, y)$	153
12.8 Wielomiany cyklotomiczne i ich numery	154
12.9 Współczynniki wielomianów cyklotomicznych	158
12.10 Współczynniki wielomianu $\Phi_{pq}(x)$	159
12.11 Współczynniki wielomianów $\Phi_{pqr}(x)$ i $\Phi_{pqrs}(x)$	162
12.12 Liczby naturalne postaci $\Phi_n(a)$	164
12.13 Podzielność liczb $\Phi_n(a)$ przez liczby pierwsze	166
12.14 Twierdzenie Hurwitza	169
12.15 Twierdzenie Banga o rzędach	169
12.16 Liczby pierwsze w postępach arytmetycznych	172
12.17 Wielomiany podzielne przez $x^2 + x + 1$	172
12.18 Inne zastosowania wielomianów cyklotomicznych	176
Spis cytowanej literatury	177
Skorowidz nazwisk	184
Skorowidz	187

---

*Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Matematyki i Informatyki, Toruń
Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Olsztyn*

Skorowidz

- Abel N.H., 89
Abhyankar S.S., 100
Aharonov D., 123, 127
Aitken W., 82
Alexanderson G.L., 100
Amir-Moez A.R., 18
Andrescu T., 177, 182
Apostol T.M., 148, 177
Arnaudès J.M., 177
Artin E., 105
Aurifeuille, 149
Avital S., 110
- Bang A.S., 159, 170, 171, 177
Barbeau E.J., 110, 177
Beardon A., 127
Beardon A.F., 123
Beiter M., 160, 162, 163
Belov A., 178
Berg C., 104
Bergum G.E., 127–129
Berlow S.L., 177
Bernik V.I., 177
Bertin J., 177
Bertram E.A., 123
Bicknell-Johnson M., 122, 127, 128, 131
Birkhoff G., 177
Block, 120
Bloom D.M., 163, 177
Bobiński Z., 8, 27, 49, 180
Boltianski W.G., 177
Borwein P., 177
Brandt K.A., 18
Brent R.P., 149–151
Brickman L., 100
Browkin J., 177
Bruggeman T., 23
Bryński M., 178
Brzeziński B., 178
- Carlitz L., 151, 161, 162
Carroll P.W., 82
Cassels, 105
Chądzyński J., 178
Chalkley R., 20
Chao H., 40
Chau L.H., 178
Chentzov N.N., 182
Chihara T.S., 123
Choi K-K.S., 177
Choi M.D., 104
Christensen J., 104
- Ciesielski K., 178
Cohn A., 42
Cox D.A., 40
- Deloup F., 38
Dence J.B., 176
Djukić D., 178
Dorwart H.L., 178
Doward H.L., 71
Dresden G., 148, 178
Dresden G.P., 159
Driver E., 28, 51
Driver K., 123, 127
- Efthimiou C., 178
Ehrenfeucht A., 178
Eisenstein F.G.M., 39
Ellison W.J., 105
Erdelyi T., 177
- Faddejev D.K., 178
Fedorov R., 178
Feng Z., 177
Filaseta M., 148, 178
Fletcher C.R., 40
Fomin D.V., 178
- Gallot Y., 168
Galpieri G.A., 179
Garver R., 18
Gaszkow S., 123
Gauss, 35, 67, 149
Gawrych E., 51
Gelca R., 177
Glaister P., 127
Gleason A.M., 179
Golomb S.W., 179
Greenwood R.E., 179
Griffiths P.A., 91
Grigorjan A.A., 182
Groves J., 23
Guerrier W.J., 153
Guersenzvaig N.H., 48
Gush T., 23
Gutenmacher W.L., 182
- Haruki S., 12
Hayes D.R., 38
He M.X., 127, 132
Henderson A., 20
Hermite Ch., 129
Hilbert D., 102, 105

- Hobbs A.W., 20
Hoggatt V.E., 122, 127–129, 131
Hou Sh-H., 89, 91
Hurwitz A., 169
- Isaacs I.M., 151, 179
Iwanow S.W., 177
- Jadrenko M.I., 183
Janković V., 178
Jantarov I., 110
Jarek P., 180
Jarski A.S., 92
Jeśmanowicz L., 179
Jegorow A.A., 182
Jensen C., 104
Johnson J.M., 82
- Kanel-Belov A.J., 178
Kaniel-Bielow A.J., 179
Kartaszow I.W., 183
Kedlaya K.S., 179
Kelly L.M., 179
Khoi L.H., 178
Khrabrov A.I., 123
Klamkin M., 52
Klosinski L.F., 100
Kołakowska J., 44
Kochas K.P., 177
Kohel D.R., 151
Kollar J., 82
Konjagin S.W., 182
Koshy T., 129
Kostyrykin A.I., 179
Kovaldzhii A., 178
Kowaldźy A.K., 179
Kramkowska A., 112
Krishnaswami A., 129
Kronecker, 146, 147
Kumor P., 101, 104
Kurlandczyk L., 179
Kurschak J., 179
Kurtz D.C., 26
Kwong C.H.H., 26
- Laeng E., 179
Laird P.G., 82
Lam T.Y., 104, 160–162
Lang S., 179
Larson L.C., 100
Lasseur L., 149
Lee M.A., 51
Lehmer E., 159
Leijenhorst van D.C., 176
Leja F., 179
- Leman W.G., 177
Lemmermeyer F., 82
Lenstra H., 161, 162
Leonard P.A., 28, 51
Leung K.H., 160–162
Lewin M., 124
Li X., 92
Lind, 127
Lloyd D.B., 48
Liu A., 92
Łoś J., 179
Long C.T., 129
Lucas E., 149
- MacDougall J., 151, 168
Magidin A., 38
Marshall M., 105, 179
Martynowa B., 179
Mason R.C., 93, 179
Matić I., 178
Matus F., 100, 112
McCann R., 82
McKeon D.G.C., 151
McKinnon D., 38
McLean K.F., 151
McLean K.R., 71
Mead D.G., 112
Melnikow O.W., 177
Michaiłowski W.I., 183
Migotti A., 159, 162
Mirsky L., 151
Miszyńska A.P., 180
Mnich W., 26
Mościcki A., 82
Mohammad Q.G., 32
Mordkowicz A.G., 18
Mostowski A., 180
Motose K., 151, 158, 168, 176, 180
Motzkin T., 102
- Nagell T., 145, 147, 181
Nagle T.D., 18
Narkiewicz W., 151, 181
Nathanson M.B., 130, 181
Newton, 25
Nodzyński P., 8, 180
Nogradi H.A., 18
Nonin J.N., 82
Nowicki A., 180, 181
- Oleinikov V.A., 38, 40, 102
Ordowski T., 150, 165
Ore O., 71
- Parberry E.A., 127

- Paszkowski S., 82
 Pawłowski H., 181
 Perron J., 42
 Petrović N., 178
 Pfister A., 105
 Pisarevsky B., 12
 Płoski A., 90, 181
 Podkolzin A.S., 182
 Polya G., 42, 181
 Poonen B., 179
 Prasolov V.V., 98, 105, 123, 181
 Proskuriakow I.W., 180, 181
 Pursell L.E., 82

 Rabbot Z.M., 182
 Rabinowitz S., 48
 Rempała J., 177
 Ribenboim P., 66, 151, 181
 Ricci P.E., 127, 132
 Rice R.E., 12
 Robinson R.M., 104, 181
 Roma J.C., 18
 Rotkiewicz A., 181
 Rudin W., 79
 Ryżkow L.W., 82

 Sabia J., 172
 Sadowniczj W.A., 182
 Salmassi M., 129
 Sankiewicz J., 120, 124
 Santos D.A., 182
 Sato N., 18
 Savchev S., 182
 Savio D.Y., 124
 Sawczuk M., 151
 Schönemann T., 40
 Schinzel A., 28, 148, 178
 Schmüdgen K., 104
 Schur B.S., 42, 43, 45, 46
 Schur I., 159
 Schweitzer, 72
 Schweizer B., 12
 Sengerov W., 151
 Seres, 45
 Shannon A.G., 129
 Sherry T.N., 151
 Shklarsky D.O., 182
 Sierpiński W., 182
 Simon D., 127, 132
 Singer R., 35, 39
 Sklar A., 12
 Small Ch., 72
 Sominskij I.S., 178
 Spira R., 79
 Spivak A., 151

 Spodzieja S., 78, 132, 181
 Stark M., 180
 Staszyński S., 82
 Straszewicz S., 177, 182
 Suryanarayan E.R., 124
 Suzuki J., 159
 Świątek A., 180
 Szabunin M.I., 82
 Szapiro G.M., 182
 Szczepański J., 178
 Szego G., 181
 Szneperman L.B., 182
 Szoka M., 71
 Szymiczek K., 182

 Tesauri S., 172
 Thangadurai R., 152, 172
 Thielman, 120
 Tołpygo A.K., 179
 Tomalczyk W., 181
 Toom A.L., 182
 Trigg Ch., 182
 Tripathi A., 26
 Tuckerman B., 176
 Tverberg H., 182

 Udrea G., 124
 Uscki M., 8, 180

 Vakil R., 179
 Vandiver H.S., 177
 Vasiliev N., 124
 Vatwani A., 152, 172

 Wahab J.H., 38
 Wang X., 29
 Ward M., 169
 Wasilev J.B., 179
 Wasilev N.B., 182
 Webb W.A., 127
 Wedderburn, 176
 Weisner L., 44
 Westlund J., 43
 Wieczyńska J., 38
 Wilenkij I.J., 177
 Williams K.S., 28, 51
 Wyszenskij W.A., 183

 Yaglom I.M., 182
 Yashchenko I., 178

 Zeitlin D., 161, 163, 183
 Zelevinski A., 124
 Żuk I.K., 177

Skorowidz

- algebraiczne domknięcie ciała, 93, 94
- algorytm, 41
  - Euklidesa, 114, 151
- automorfizm, 45
- bezwzględna wartość, 6, 8, 19, 20, 22, 32, 42, 71, 73, 77, 102, 119, 136, 151, 159, 162, 163
- całka, 127, 130
- charakterystyka ciała, 80, 89, 93, 95, 96
- ciąg, 26, 73, 77, 132
  - arytmetyczny, 4, 17, 32, 48, 69, 70, 76, 91, 172
  - Fibonacciego, 125
  - geometryczny, 11, 76
  - Lucasa, 125
  - okresowy, 77
  - rekurencyjny, 109, 111, 124, 125, 130, 150, 165
  - wielomianów, 109, 111, 117, 120, 125, 128–132
- ciało, 35, 63, 64, 74, 79, 80, 83, 87, 89, 112, 152, 176
  - $\mathbb{Z}_p$, 28, 35, 39, 50, 51, 146, 152
  - charakterystyki zero, 80, 93, 95, 96
  - funkcji wymiernych, 83, 91–93, 100, 105
  - skończone, 152, 153, 176
  - ułamków, 40, 83
- cosinus, 81, 119–121, 127, 128, 133, 144, 151
- cyfry, 22, 77
- część całkowita, 102, 130
- część rzeczywista, 133
- deg, 3
- element pierwszy, 40
- formuła Jacobiego, 90
- funkcja, 80, 82, 91, 97, 150
  - φ , 2, 4, 143, 147, 149, 152, 153, 158–160, 162, 163, 172
  - bijekcja, 80, 97
  - ciągła, 27
  - Möbiusa, 137, 149
  - nieparzysta, 118, 120, 121
  - parzysta, 118, 120, 121
  - rosnąca, 151
  - wielomianowa, 69, 82, 97
  - wymierna, 83, 87, 91, 92, 94, 100, 102, 105
- granica ciągu, 29, 89
- grupa, 133
  - cykliczna, 176
  - Galois, 176
- homomorfizm pierścieni, 35, 39, 50, 146
- iloczyn, 20, 76, 87, 89, 137, 144, 147, 152, 155, 158, 166, 167
  - macierzy, 138, 139, 141
  - pierwiastków wielomianu, 38, 46
  - skalarny, 139
  - ułamków, 83, 90
  - wielomianów, 35, 45, 47, 48, 51, 64, 72, 98, 101, 102, 143, 144, 147, 149, 150, 152, 153, 155
- iloraz, 92, 130
  - pierwiastków wielomianu, 37, 46
- IMO, 1, 47, 71
  - Longlist, 11, 23, 44, 75, 98, 107
  - Shortlist, 101, 111, 132
- indukcja matematyczna, 24, 33, 85, 87, 92, 98, 110, 112, 116, 123, 124, 126, 145, 150, 154, 155, 165
- izomorfizm pierścieni, 39
- koło, 7, 30, 120, 147
- krotność pierwiastka, 29, 31, 98, 99, 146
- kryterium Eisensteina, 39, 40, 44, 46, 68
- lemat Gaussa, 35
- liczba
  - π , 119, 121, 127, 128, 133, 141, 144
  - bezkwadratowa, 51, 80, 149
  - Fibonacciego, 125, 126
  - kwadratowa, 11, 72, 75
  - Lucasa, 125, 126, 128
  - Mersenne’a, 169, 170
  - nieparzysta, 6, 11, 22, 27, 29, 43, 46, 47, 72, 76, 80, 91, 98, 102, 120, 123, 128, 131, 149, 152, 155, 158, 159, 170
  - parzysta, 11, 27, 29, 41, 50, 72, 76, 80, 91, 98, 102, 120, 129, 131, 149, 152, 155, 158, 176
  - pierwsza, 7, 12, 26, 28, 35, 39–41, 44, 46–48, 50, 51, 66, 71, 123, 127–129, 144, 146, 152–157, 159–163, 166–172, 176
  - różnych pierwiastków wielomianu, 93, 94, 96
  - wymierna, 15, 16, 20, 36–38
  - złożona, 50
  - zespolona, 5, 13, 15, 16, 36–38, 46, 99, 100, 120
- liczby względnie pierwsze, 7, 28, 39, 54, 63, 115, 116, 134–136, 144, 146, 151, 155, 160, 166, 169
- macierz, 121, 126, 139–142

- cykliczna, 137
 Maple, 1, 11, 54, 62, 65, 66, 68, 164, 171
 max, 33, 69, 83, 93, 94, 96
 moduł liczby zespolonej, 31, 79

 nice polynomial, 23
 nierówność, 8, 12, 14, 17, 18, 24–26, 29, 42, 44,
 70, 71, 73, 79, 93, 98, 100, 104, 118, 119,
 151, 152, 163, 170
 nietrywialne rozwiązanie, 95
 nwd, 1, 28, 35, 63, 80, 84–86, 114, 122, 127, 131,
 135, 148
 nww, 1, 80, 144, 150, 165

 obraz, 50, 69, 71, 104
 odcinek, 7, 8, 71
 okrąg, 18, 120, 151
 Olimpiada Matematyczna
   Australia, 17, 76
   Białoruś, 32
   Bułgaria, 47
   Chiny, 10, 30, 46, 79, 132
   Czechy-Słowacja, 9, 22, 93
   Grecja, 18
   Indie, 7, 12, 21, 23, 31
   Iran, 46, 52, 70, 92
   Irlandia, 76
   Japonia, 47
   Kanada, 27, 75
   Leningrad, 7, 8, 17, 52
   Łotwa, 104
   Mołdawia, 10, 23, 74, 81, 132
   Moskwa, 5, 6, 8, 11, 73, 101
   Polska, 7, 17, 20, 23, 27, 48, 49, 72, 73, 76,
   80, 81, 100,
   Rosja, 8, 9, 12, 19, 20, 22, 32, 81, 92
   Rumunia, 30, 47, 79
   Słowenia, 11, 17, 70
   Singapur, 32
   St Petersburg, 7, 8, 11, 12, 16, 27, 30, 71, 76
   Szwecja, 12, 21, 92, 100, 124
   Ukraina, 7, 32, 49
   Unesco Cont. Iasi, 102
   USA, 19, 49, 73, 74, 102
   W. Brytania, 73, 75
   Węgry, 19, 93
   Wietnam, 18, 19, 21, 27, 29, 74
   ZSRR, 64
 otoczka wypukła, 31

 parabola, 8, 12
 permutacja, 110
 pierścień, 69, 80, 145
    $\mathbb{C}[x, y]$, 31, 78, 79
    $\mathbb{C}[x]$, 14, 31, 70, 79, 97, 132
    $\mathbb{C}[x_1, \dots, x_n]$, 79
    $\mathbb{Q}[x]$, 30, 32, 35, 36, 39, 42, 46, 48, 72, 76, 115,
   153
    $\mathbb{R}[t]$, 111
    $\mathbb{R}[x, y, z]$, 104, 111
    $\mathbb{R}[x, y]$, 78, 79, 81, 102–104, 111, 132
    $\mathbb{R}[x]$, 7, 9, 12, 14, 16–18, 20, 21, 25–27, 29–
   32, 49, 50, 69–72, 77, 80, 91, 92, 97, 98,
   100–102, 111, 119, 132
    $\mathbb{R}[x_1, \dots, x_n]$, 79, 97, 104, 105
    $\mathbb{Z}[x, y, z]$, 76
    $\mathbb{Z}[x, y]$, 65, 66, 129, 153
    $\mathbb{Z}[x]$, 3, 7, 11, 22–24, 26, 28, 31, 34–36, 40–48,
   50–52, 54, 71, 74–77, 109, 115–117, 124,
   125, 128, 130, 147, 149, 152, 166, 174
    $\mathbb{Z}[x_1, \dots, x_n]$, 81
    $\mathbb{Z}_m$, 28, 51, 138
    $\mathbb{Z}_p[x]$, 28, 35, 39, 50, 51, 146, 152
    $k[t]$, 33, 34, 64
    $k[x, y, z]$, 68
    $k[x, y]$, 63, 64
    $k[x]$, 35, 40, 63, 64, 74, 80, 153, 176
    $k[x_1, \dots, x_n]$, 3, 64, 83, 111
   bez jedynek, 80, 84
   skończony, 51
   z jednoznacznością rozkładu, 35, 39, 40
 pierwiastek
   podwójny, 13, 14
 pierwiastek wielomianu, 111, 112, 115, 176
   całkowity, 7, 9, 10, 17, 18, 20, 22, 23, 28, 32,
   41, 50
   dodatni, 17, 19, 21, 29
   konstruowalny, 18
   podwójny, 15, 16
   potrójny, 20
   rzeczywisty, 5–10, 12–14, 16–21, 25–27, 29–
   32, 45, 48, 50, 57, 91, 98, 119, 121, 124,
   130–132
   wymierny, 18, 24
   zespolony, 7, 8, 17, 20, 30, 31, 36, 51, 99, 124,
   127, 128, 143, 147
 pierwiastek z jedynek, 30, 133–137, 143, 144, 146,
 147, 152, 158
   pierwotny, 133–136, 140, 142–144, 146, 147,
   158, 173, 174
 pochodna, 15, 16, 23, 25–27, 30, 31, 41, 81, 89, 90,
 92, 100, 122, 126, 173–175
 podzbiór, 80, 92
 podzielność, 126, 173, 174
   liczb, 22, 24, 28, 63, 122, 134, 136, 147, 149,
   155, 169
   przez 3, 22, 115, 157, 174
   przez 4, 48
   przez 5, 23, 47, 115

- przez 7, 50
przez p , 35, 39–41, 50, 51, 146, 150, 152, 155, 158, 166–171
przez potęgę liczby pierwszej, 11, 39, 41, 168, 170, 171
wielomianów, 48–50, 66, 68, 110, 116, 123, 128, 144, 147, 153, 157, 166, 175
- potęga
dwójki, 9–11, 28, 41, 45, 47, 73–75, 91, 105, 116, 118–121, 123, 128–130, 154, 156, 159, 167, 169–172
liczby pierwszej, 39–41, 51, 153, 154, 158, 159, 164, 166–168, 170, 171
piątki, 23
siódemki, 23
trójki, 16, 25, 75, 172
- przeciwobraz, 69
przedziały, 6, 29, 119, 120, 132, 151
pytanie, 9, 10, 19, 31, 37, 43, 48, 71–73, 92, 176
- reszta z dzielenia wielomianów, 7, 33, 50, 115
równanie, 8–10, 17, 18, 20, 28–30, 32, 91, 129
rozkład kanoniczny, 87, 88
różnica, 69, 70, 80
  pierwiastków wielomianu, 36, 46
  symetryczna, 80
rozszerzenie ciał, 79, 146
  Galois, 176
rugownik, 41
- siedemnasty problem Hilberta, 105
silnia, 23, 41, 46, 73, 92, 97
sinus, 81, 120, 121, 133, 141, 144
składowa jednorodna, 63, 79
splot funkcji, 149
średnia
  arytmetyczna, 103
  geometryczna, 103
stopień wielomianu, 3, 33, 34
suma
  cyfr, 77
  kwadratów, 77, 79, 98–100, 102–105
  pierwiastków wielomianu, 37, 46, 137
  ułamków, 83, 85, 87, 88, 90
  wielomianów, 8, 12, 63, 80, 111
  współczynników, 20, 102, 158
  zerowa, 112
symbol Legendre’a, 51
symbol Newtona, 41, 75, 97, 100, 101, 115, 120, 121, 124, 127, 130
system numeracji, 33
szereg, 97, 127, 128
- tożsamość Eulera, 103
trójkąt, 7
- trójmian kwadratowy, 3, 5–12, 25, 27, 35, 41, 42, 47, 50, 57, 61, 77, 92, 98, 101, 174
- twierdzenie
  Abela, 89, 90
  Banga, 169, 171, 172
  chińskie o resztach, 28, 136
  Dirichleta, 4, 172
  Eulera, 90
  Hilberta, 102
  Hurwitza, 169
  małe Fermata, 167, 169, 172
  Masona, 93, 96
  o średnich, 103
  Wedderburna, 152
  wielkie Fermata, 93
- układ równań, 7, 23, 45, 82, 93
ułamek,
  prosty, 87, 88
  właściwy, 83–86, 88, 89
- wartość własna macierzy, 142
wartość wielomianu, 69
warunki równoważne, 7, 8, 14, 28, 30, 41, 42, 48, 50, 63, 64, 66, 72, 80, 91, 92, 98, 115, 123, 127–129, 134, 153, 159, 160, 168, 169, 171, 174–176
- wielokąt wypukły, 31
wielomian
  alternujący, 110
  antysymetryczny, 110, 111
  binomialny, 97, 98
  Cauchy’ego, 66
  cyklotomiczny, 4, 34, 133, 143–147, 149–163, 166–172, 176
  Czebyszewa, 3, 110, 117, 123–125
  drugiego rodzaju, 117, 118, 120–122
  pierwszego rodzaju, 117–124
  dobry, 102
  datni, 101
  dopuszczalny, 102
  Eisensteina, 40, 41
  kanoniczny, 40, 41
  Fibonacciego, 123, 125–129, 132
  Hermite’a, 129, 130
  Jacobsthala, 130
  jednorodny, 31, 63, 65, 76, 78, 82
  Laurenta, 77
  Lucasa, 127, 128
  minimalny, 21, 36–38
  moniczny, 3, 8, 10, 23, 25, 30, 31, 35, 51, 52, 61, 71, 73, 79, 99, 106–109, 119, 124, 130, 144–147, 173, 174
  Motzkina, 102–105

- nierozkładalny, 26, 31, 35, 36, 39–48, 51, 61, 63–65, 68, 80, 87, 115, 123, 127–130, 146, 147, 152, 153
- pierwotny, 35
- podziału koła, 143
- subtelny, 23
- symetryczny, 110–112
- zredukowany, 107
- wielomiany
  - przemienne, 27, 105–110, 120
  - równoważne, 71
  - względnie pierwsze, 78–80, 92, 132, 147, 152, 157
- współczynnik wiodący, 3, 8, 10, 12, 27, 33, 35, 63, 69, 77, 99, 100, 118, 120, 121
- wyróżnik wielomianu, 5, 8, 12, 92, 98
- wyznacznik, 105, 121, 126, 137, 139–142
  - Vandermonde’a, 141
- wzór
  - Moivre’a, 120
  - Taylora, 33
- wzory Viete’a, 25
- zawartość wielomianu, 35
- zbiór, 69, 84, 133–135, 144, 158
  - liczb
    - $\mathbb{N}_0$, 1, 48, 113, 127, 132
    - całkowitych, 1, 11, 32, 76
    - naturalnych, 1, 80, 97
    - pierwszych, 1, 39, 41, 47, 51, 150, 152, 155, 158, 166, 172
    - rzeczywistych, 1, 13, 69, 70, 82, 83, 87, 91, 104
    - wymiernych, 1, 70, 72, 80, 83, 92
    - zespolonych, 1, 13, 68, 78, 80, 83
  - nieskończony, 7, 20, 28, 32, 36, 70, 92, 172
  - skończony, 8, 102, 110, 144, 151, 166
  - wartości, 11
  - wypukły, 8, 31
- zbiory rozłączne, 11, 132, 136, 144